

ÜLKEMİZDE ORGAN NAKLİ VE KOORDİNASYONU

Organ Nakli Nedir?

Adı üstünde : Bir kişinin organlarının diğere takılması... Her ne kadar organ nakli ifadesi insanlar arası bir transferden fazlasını ifade ediyor olsa da ben burada kişiler arası kelimesini kullanmayı uygun gördüm. Çünkü günümüzdeki yaygın uygulama bu şekilde. Ama unutmamak lazım; bu uygulama bugün için geçerli... Gelecekte özel olarak yetiştirilmiş bazı hayvanların organlarının insanlara takılmaya başladığını duyarsak buna şaşırılmak lazım. Organ üretimi ve transferi üzerine yapılan çalışmalar o kadar çok ki, gelecekte organ ihtiyacı olanların bir üretim merkezine başvurmaları belki de her şeyin çözümü olacak. Bir merkeze gidecek ve "Bir karaciğer istiyorum" diyeceksiniz. Kan grubunuzu ihtiyacınız olan karaciğerin boyutlarını söyleyecek ve gerekeni yapmış olmanın mutluluğuyla evinize geri döneceksiniz. Aradan 15 gün geçecek ve evinize gelen bir mektupla, siparişi verilen karaciğerin hazır olduğunu ve en kısa zamanda bağlı bulunduğunuz organ nakil merkeziyle irtibata geçmeniz gerektiğinin haberini alacaksınız. Merke-

zinize gidip doktorunuzla görüşecek ve iki gün içinde yepyeni bir organın da böylelikle sahibi olacaksınız. Hatta öyle ki üretilen organ tam da sizin için olduğundan doku uyumunun gözetilmesine ve organın reddinin önlenmesi için ilaç kullanmanıza da gerek olmayacak.

Bir gün bu anlattıklarımızın yaşamımızın bir parçası olmaması için hiçbir neden yok. Ama bugün için henüz fantezi olmaktan öte şeyler değil... Öyle görünüyor ki; zannettiğimiz kadar yakın bir geleceğin gerçekleri de değil. Her ne kadar aktüalite yukarıda tasvir ettiğimiz günleri yarın kadar yakınmış gibi anlatıyorsa da bu günlerin gelmesi için henüz erken. Her şeyden önce halledilememiş pek çok etik sorun var ve bu sorunların üstesinden gelmek de zannedildiği kadar kolay değil. Demek ki; daha hatırı sayılır bir süre eski usullerle idare etmek zorundayız. Yani organ yetmezliklerinde şimdilik bir birimizin organlarını kullanmaya devam edeceğiz.

Görüldüğü gibi, organ nakli olgusu bir yandan gelişirken bir yandan da bizi yepyeni bir gerçekle karşı karşıya bıraktı. Bu gerçek "Organ Bulma" zo-

runluluğu. Önce başarılı organ nakilleri gerçekleştirdik, insanlara umut verdik ve organ bekleme listelerinde hastalarımızı sıraladık. Amacımız onların yaşamlarını kurtarmaktı; ama o bekleme listeleri birer ölüm listelerine dönüştü ve biz hastalarımızı o listelerden tedavi ederek değil, kaybederek eksiltmeye başladık. Bu durum, gerek hastalar gerek hasta yakınları ve gerekse de biz hekimler açısından ortak bir acıydı, çünkü hepimiz gayet iyi biliyorduk ki; organ bekleyen bir hastaya zamanında bir organ bulunur ve takılırsa o hasta içimizden herhangi biri kadar sağlıklı bir şekilde yaşama geri dönecektir... Organ yetmezlikli hastaları diğer ağır hastalardan ayıran bu önemli fark, hepimiz için bir suçluluk duygusunu da beraberinde getiriyordu... Yapılabilecek çok şey vardı ama biz hiçbir şey yapamıyorduk.

Bu zorunluluk, bilim dünyasını giderek canlı vericili nakillere yöneltti. Madem ki bir insanı yaşatabilmek için bir organ bulmak tek yoldur. Bu organı yaşamakta olan bir yakınından temin etmek de pekala mümkün olabilir. Hele de böbrekler ve akciğerler gibi yedekleri olan organlar için bu çok ko-

laydı ve böylece özellikle böbrek nakilleri uygulamadaki kolaylıkları nedeniyle giderek artmaya başladı. Cerrahi teknikler ilerledikçe, karaciğer gibi kapasitesi çok yüksek organlar da bir tane olmalarına rağmen canlılardan temin edilmeye başlandı. Bugün için yaşayan bir kişinin karaciğerinin yarısını alarak diğer bir insana takabilmek neredeyse sıradan ameliyatlardan arasına girmek üzere...

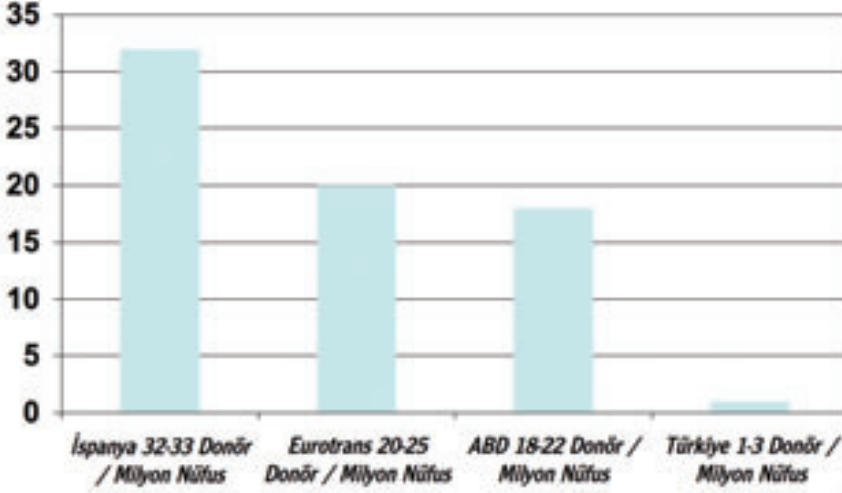
Böylece organ nakli iki koldan gelişmeye başladı. Birisi ölen kişilerin organlarını kullanmak ki, biz buna kadavra vericili nakiller diyoruz. Diğeri, yaşayan bir insandan organ alarak bir başkasına takmak ki, biz buna canlı vericili organ nakli diyoruz. İkinci türde hepimizin de dikkat edeceği gibi önemli bir fark var. Organ alınan kişi yaşıyor olduğundan öncelikle onun hayatını tehdit edecek bir duruma yol açmamalıyız. Aksi takdirde Hipokrat'ın ten beri gelen tababetin en temel ilkelerinden birisine ters düşmüş oluruz... "Primum nihil nochere" yani önce zarar verme ilkesi tıbbın binyıllar boyunca en önemli dayanaklarından birisi olmuştur. İşte bu nedenle, burada bütünüyle sağlıklı bir insanı ameliyat ederken aldığımız riski asla göz ardı etmemeliyiz.

Ayrıca bu tür canlı vericili nakilleri değerlendirirken, organ verme işlemi için bağış demek pek de doğru değil. Bu alış veriş, genellikle aile fertleri arasında veya çok yakın dostlar arasında mümkün olmaktadır. Bu denli yakın ilişkiler içindeki alışverişin bir bağıştan ziyade bir yaşam hediyesi olarak değerlendirilmesi daha doğru olur. Bir annenin çocuğuna verdiği bir organı bağış olarak düşünmek mümkün değil. Gerçek anlamda bağış dediğimizde, bağışı yapanın kime gittiğini bilmediği, alanın da kaynağını tam olarak bilemediği bir durumdan söz ediyoruz ki, bu tam olarak kadavra vericili organ nakillerini kapsar. Sosyolojik olarak önem taşıyan ve bizim de esas olarak üzerinde çalıştığımız ve geliştirmeye çalıştığımız organ alım türü de bu. Canlı vericili nakiller bizim çaresizliğimizi bir nebze azaltmış olsalar da, beraberlerinde sadece bilimsel değil aynı zamanda etik ve de hukuki problemleri de getirmiş bulunuyorlar. Kim kime organ verebilir?... Akrabalar arası transferler dışında organ alış verişinde para söz konusu olur mu?... Organ alımı 4. dereceye kadar akrabalarla sınırlanırsa, insanın 4. derece akrabasından yakın bir dostu olamaz mı?... ve bu durumda ille de kişisel bir çıkar mı düşü-

nülmelidir?... Organ verme işleminin parasal bir karşılığı olmalı mıdır?... gibi çok zor sorular ne yazık ki canlı vericili nakillerle karşımıza çıkmış sorular ve cevapları da sanıldığı kadar kolay değil...

Organ nakli dendiğinde herkesin en çok aklına gelen ve kuşku yaratan organ mafyası olgusu da, canlı vericili nakillerle gündeme gelmiş bir konu. Bugün ne yazık ki dünyanın her yerinde uygulama alanı bulan ve adına organ ticareti denen organ mafyası faaliyetleri, sanıldığı aksine canlı vericili nakillerde ve de özellikle böbrek nakillerinde söz konusu olmaktadır. Uygulamadaki kolaylık nedeniyle ve organ alış verişinin para karşılığı olduğunun ispat edilemediği hallerde suç unsuru da bulunmadığından, bu tip organ nakilleri bir ticaret türüne dönüşmüş durumda. Bir takım örgütlenmeler, bir birini hiç tanımayan insanlar arasında bağlantı kurarak simsarlık yapmakta ve para karşılığı insanlardan organ alarak ihtiyacı olanlara takmakta. Böylece herhangi bir ölüme gerek olmadan organ satışı gerçekleşiyor ve ciddi maddi kaynaklar yaratılıyor. Bu uygulamalar bir cinayete neden olmamasına karşın, yine de suç niteliği taşıyor. Bütün ülkelerin kanunları bu türden

organ satışını yasaklamış olsa da, ne yazık ki bu faaliyetlerin önüne geçilmesi sanıldığı kadar da kolay değil. Kesin kayıtları olmaması nedeniyle burada isimlerini yazamadığım pek çok ülke de bu ticareti durduramıyor. Burada üzücü olan, hiç hak etmememize rağmen ülkemizin de adının bu ülkeler arasında anılıyor olması. Sanıldığı kadar aksine illegal faaliyetler ülkemizde çok dar bir alanda faaliyet gösterebilmişlerdir ama canlı vericili nakillerin, tüm organ nakillerinin % 75 ini oluşturduğu bir ülke olmamız nedeniyle bu şaibeden kurtulmak kolay değil. Batılı ülkeler canlı vericili nakilleri tüm organ nakilleri içinde %25 in üzerine çıkarmazken, bizler bunu başaramadığımız ve yeterince kadavra organı temin edemediğimiz için de ne yazık ki bu yakıştırma üzerimize uymakta ve hak etmediğimiz bir durumla karşı karşıya kalmaktayız.

Buraya kadar anlattıklarımın da anlaşılacağı gibi, organ nakli ve organ bağış birbiriyle iç içe olsalar da aslında birbirlerinden ayrı konular. Başarılı organ nakilleri yapıyor olmak yetmiyor ve organ bulamazsanız, organ naklini bir tedavi seçeneği haline getiremiyorsunuz. İnsanlara umut veriyor; ama bu umudu karşılayamıyorsunuz... İşte bu nedenle takılacak organları bulmak zorundasınız ve bunun da gerek etik, gerekse de hukuki açıdan en emin ve etkili yolu, kadavradan organ bulmaktan geçiyor. Böylelikle hem insanları tedavi edebilecek, hem organ mafyası şaibelerinden kurtulacak hem de ülke ekonomisine büyük katkılar sağlamak imkanına da kavuşmuş olacağız. Takılan her organla sadece insan hayatı kurtarmış olmuyor, büyük

kârlar da elde ediyoruz. Bugün için böbrek yetmezliği nedeniyle diyalize giren 35.000'in üzerindeki hastanın tümüne bir böbrek bulup takabilme imkanımız olsa, ülke ekonomisine neredeyse senede 1 milyar dolara yakın bir katkı söz konusu olabilecek. Bunu başarabilmenin tek yolu da daha çok kadavra organı temin ederek yapılan nakilleri artırabilmek.

Organ Nakli ve Organ Bulma Kavramları

Organ nakillerinde ülke genelindeki büyük başarıya karşın organ bulma konusunda bu denli geri kalışımızın altında yatan nedenleri araştırmak için yaklaşık on yıldır ciddi çalışmalar yapıyoruz. 30 yılı aşkın organ nakli deneyimi olan bir ülke olarak bu çalışmaları son on yıla sığdırmış olmak her ne kadar kabul edilebilir olmasa da, en azından çalışmaların başlamış olması önemli yollar katetmemizi sağladı.

Öncelikle büyük bir önyargıdan kurtulmuş olduk. Kadavra organlarının sayısını artırmaya yönelik çalışmalar başlamadan önce bu konuda eksiki-

Doğuştan safra yolu yokluğu nedeniyle sarılık geçirmiş olan bu çocuk karaciğer nakli sayesinde kurtuldu.

mizin halkımızın eğitim düzeyinden kaynaklandığını sanıyorduk. Dinsel ve kültürel nedenleri ön planda ele alıyorduk ve bu nedenlerle bağışların az olduğunu düşünerek bu durumdan halkımızı sorumlu tutuyorduk. Oysa gerçeğin hiç de öyle olmadığını görmek uzun sürmedi. 1997 yılında organizasyonun başlamasıyla yaptığımız çalışmalar, "Yakınlarını kaybetmiş hastalara organ bağışlar mısınız?" sorusu yöneltildiğinde %38 oranında olumlu yanıt alındığını ortaya koydu. Bu oran, bugün için bazı batılı ülkenin organ bağış oranından bile yüksektir. Üstelik burada sorunun yöneltildiği kişilerin sıcaklığına hastalarını yeni kaybetmiş insanlar olduğu göz ardı edilmemeli. Bu, organ bağış kartı dağıtmaktan çok daha zor bir durum. İnsanların acıyla dolu oldukları ve hiçbir başka şeyi dinlemeye tahammülleri olmadığı bir anda bu soruya olumlu cevap verebilmiş olmaları, sanıldığı kadar kolay değil.

Yeri gelmişken hatırlatmakta yarar var... Bugün ülkemizde organ bağış kartı dağıtımı sembolik bir anlam taşır. Hiç kimsenin organları, organ bağışlamış olsa bile yakınlarına sormadan alınmaz. Pek çok insanın mahiyetini bilemediği için korktuğu organ bağış kartı, hiçbir zaman organ alınması için bir teminat olmamıştır. O kartın amacı konuyu gündeme getirip hatırlatmak ve bir nebze insanın başına gelmeden düşündürmekten başka bir şey değil. Çünkü, az önce de ifade ettiğimiz gibi önceden sağlıklı bir bilinçle bu konu düşünülmeyişse o acılı anda bu kararı vermek hiç de kolay olamaz. Yani organ bağış kartı olsa da, olmasa da uygulanan temel süreç değişmez ve hep yakınlarına sorulur.

Görüldüğü gibi, asıl cevap vermemiz gereken soru da böylece değişmekte. Çoğumuz belki kendi organlarımızı bağışlarken tereddüt etmeyiz; ama ya yakınlarımız için ne düşünüyoruz? En çok sevdiğimizimizin organlarını bağışlayabilir miyiz acaba?...Ya çocuklarımızın?... Onların organlarını bağışlayabilir miyiz?..

Zor değil mi?.. İnsanın eğitim düzeyi ne olursa olsun bu soruların cevabını sağlam kafayla düşünmeden vermek çok zordur ve organ bağış kartı da sadece bu hatırlatmayı yapmaktan ötede bir anlam taşımaz...

İşte bu denli az hatırlatmaya karşın bu kadar yüksek oranda bir organ bağış hepimizi şaşırttı. Fakat diğer yandan baktığımızda, bu bağış oranı temin ettiğimiz organ sayısına uyum sağlamıyordu. Dünyada temin edilen organ sayıları değerlendirilirken, kullanılan skalaya göre bir bölgede her yıl için milyon nüfus başına çıkan kadavra donör (organ vericisi) sayıları esas alınıyor. Birim olarak da pmp (Per Million People) kullanılır. Bu şekilde matematiksel bir değeri baz aldığımızda dünya ortalamasının çok gerisinde olduğumuzu görürüz. Tablo bu durumumuzu açıkça gözler önüne sermekte. Organ bağış oranlarında dünya standardında olmamıza karşın, kadavradan organ temini konusunda bu denli geride olmaksa, temel sorunumuza oluşturuyor.

1997 yılında başlayan ve özellikle kadavra organı teminine yönelik çalışmaların bize en büyük katkısı bu oldu. Organ bulma sorununun organ bağışından çok daha büyük bir boyutu olduğuna ve bu işin aslında bir organizasyon sorunu olduğuna, bu organizasyonun da devleti ve de özellikle sağlık çalışanları ve hekimleri ilgilendirdiğini anlamış olduk.

Organ Nakli Koordinasyonunun Anlamı

Yoğun bakımlarda başlayan bu süreci özetlemek gerekirse; her şeyden önce ölümlerin zamanında belirlenmesi geliyor. Burada bilinmesi gereken en önemli şey, bir insanın öldüğü zaman organlarının kullanılabilmesi için ölümün yoğun bakımda ve solunum cihazına bağılı olarak gerçekleşmesi gerektiği. Şimdi bu bilgiyle beraber zaman zaman duyduğunuz deprem ve felaket bölgelerinde ölen insanların organlarının çalındığı hikayelerinin bir anda nasıl da anlamsızlaştığını fark edebiliyor musunuz? Bırakın deprem bölgesini, kaza mahallini ya da evde kendi başına gerçekleşen ölümleri, hastanede gerçekleşen ölümlerde bile kişi ölüm anında solunum cihazına bağılı değilse organları asla kullanılamaz; çünkü ölüm anında oluşan hasar, organları başka bir insanın da işine yaramaz hale geti-

rir. Kadavradan organ alım süreci öylesine karmaşık ve çok yönlüdür ki, çok mantıklı gibi görünse de organ mafyası bu sürecin içine karışamaz. Sanıldığı aksine bugüne kadar hiç kimse organları öldürülerek alınıp kullanılmamıştır. Kuşku duyanların ülke genelinde polis kayıtlarına ve adli rapor tutanaklarına bakması yeterli olacaktır. Ülkemizde yapılmış bu tür araştırmalar vardır ve tüm tespitler söylediklerimi destekler niteliktedir.

Evet! Öncelikle ölümleri zamanında tespit etmemiz gerekir demiştik. Bunun için de yoğun bakımların önemine değinmiştik. Demek ki bir ülkenin zamanında yeteri miktarda kadavra tespiti yapabilmesi için öncelikle yeterli sayıda ve kaliteli yoğun bakım yatağına sahip olması gerekir. Bu donanım her şeyden önce yaşayan insanlar için gerekli. Nitelikli yoğun bakımlar hem daha çok insanın yaşamasını sağ-

layacak, hem de ölüm halinde zamanında yapılacak tespitlerle başka insanların yaşamasına olanak verecek. Yoğun bakımda gerçekleşen ölümün kriterlerini ve sıklıkla beyin ölümü olarak duyduğumuz ve bazılarımızı kuşkuya düşüren bu durumaysa birazdan değineceğiz.

Ölüm tespiti yapıldıktan sonra, hemen organ nakil koordinatörlerine haber verilir. Organ nakil koordinatörleri, bu organizasyonların temel direğini oluşturan tıbbi personele verilen ad. Sistem içinde halk eğitimlerinden, kadavra donör için yazdığımız tüm işlemlerin yürütülmesine kadar sorumlu olan kişiler bu profesyonellerdir. Haberi alan organ nakil koordinatörleri ölümün hem bilimsel hem de hukuki olarak tespitini belgeledikten sonra ölen kişinin yakınlarıyla organ bağış için görüşürler ve aileyi gerekli tüm konularda bilgilendirirler. Organ bağışının yapılması durumundaysa, o büyük yarış başlamış olur...

Önce belgeler TC Sağlık Bakanlığı'na bağılı bir merkeze fakslanır. Ka-

davra donörün kan grubu doku grubu ve diğer anatomik özelliklerine göre alıcılar tespit edilir. Ülkemizde bugün için kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, pankreas ve ince barsak nakilleri yapılabildiğinden, bütün bu organlar ve olası alıcılar tek tek değerlendirmeye alınır. Bu arada önemli bir nokta halk arasında göz nakli olarak bilinen korneanın kullanımı. Çoğunluk, göz nakli olarak isimlendirildiği için cesetten bütün gözün alındığını zannetmesine karşın aslında alınan sadece kornea, yani gözün önündeki camsı tabakadır. Alım işlemi tamamlandıktan sonra gözün görünümünde hiçbir şey değişmez. Konuya yabancı bir doktor bile göze baktığında korneanın alınmış olduğunu fark edemez. Diğer bir önemli nokta da kornea, bir organ değil doku sayıldığı için kadavra yoğun bakımdan çıktıktan sonra bile alınabilir ve alımı için aile izni gerekmez.

Az önce saymış olduğumuz her organın alımı ayrı ayrı uzmanlıklar gerektirdiğinden sıra bu ekiplerin koordinasyonuna gelmiştir. Cerrahi ekipler içinde işi en zor olanlar, kalp ekipleridir çünkü diğer organlar için buzda ve uygun ortamda organlar 18 saat gibi bir süre bekletilebilirken, kalbin çıkarıldığı andan 5 saat içinde takılmış olması gerekir. Bu nedenle, ameliyat sırasında ve sonrasında zamanla ciddi bir yarış başlar. Hele de kadavranın bulunduğu bölge veya şehir takılacağı merkezden uzaktaysa, durum daha da zorlaşır. Bu aşamada ülkemizde işler hala imece usulü yürümekte hava yolu şirketlerinin ve özellikle de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ciddi destekleriyle bu ulaşım başarılabilmekte.

Organlar yerlerine ulaşıp da hastalara takıldıktan sonra, geri bildirimler yapılır ve organları bağışlanan kadavra donörün adli işlemlerine sıra gelir. Kadavra donörler sıklıkla kafa travmasına bağılı ölümler oldukları için, büyük çoğunluğu adli vakalardır ve bu açıdan da önem arz ederler. Zaman zaman problemler yaşansa da, büyük bir çoğunlukla hekim ve savcıların özverişiyle görüş birliği sağlanarak bu adli zorlukların da üstesinden gelinmekte. Bugünkü 2238 sayılı organ nakli kanunumuzun 2594 bendinde, acil durumlarda adli vakalarda bile organ nakli için girişimlerin yapılabilmesine imkan tanınmış bulunuyor. Bütün bu

uygulamaların amacı, bir ölümden en az dört ve bazen 7 tane yaşamı çıkarabilmek ve yeni hayatlara imkan tanıyabilmek.

Tüm bu işlemler tamamlandıktan sonra sıra cenaze işlerine gelir. Bir cenazenin hastaneden çıkışının bile zaman zaman güçlükler yarattığı ülkemizde, bu işi kolaylaştırma işini de koordinatörler yapar. Ölümün acısının içinden yaşam sevincini çıkarabilme, ya da diğer bir deyişle kendi acısından başkalarına sevinç ve mutluluk verebilme olgunluğunu gösterebilmiş bu insanların en azından rutin süreçlerle boğuşmasını engellemek, artık sistemin bir görevidir ve bu en iyi şekilde yapılmaya çalışılır. Organ bağışında bulunan insanlar ne ülkemizde ne de dünyanın hiçbir yerinde herhangi bir maddi çıkar elde edemezler. Yakınlarının ardından ellerinde kalan, yalnızca yaptıkları büyük sevaptır. Sistemin, işleri rahatlatmaya yönelik çabası da bu yüzden kat be kat daha fazla önem kazanır.

Beyin Ölümü Gerçekten Ölüm mü?

Gelelim ölüm olayına; herkesin çok korktuğu, ölmeden organları alınır zannettiği o esrarlı karar anına. Organ nakli ve bağışı kavramına bakışı en olumsuz etkileyen konulardan birisinin bu olduğu düşünülürse, bu konu üzerinde biraz durulmayı hak ediyor.

Her şeyden önce “Beyin Ölümü” ve “Bitkisel Hayat” arasındaki farkı açıklığa kavuşturalım. Deyimlere dikkat edildiğinde, aralarındaki ciddi fark da zaten açıkça görülüyor. Bitkisel hayat; adı üzerinde hayatı, yani bir cins yaşamı anlatıyor. Bu yaşam formunda, beyin ölmemiştir. Söz konusu olan beyinde bir fonksiyon bozukluğudur. Dolayısıyla bir bitki gibi bile olsa yaşam devam etmektedir. Belki ölü gibi yatmakta ve tüm gereksinimleri tıbbi ba-

kımla karşılanmaktadır; ama hasta ne son nefesini vermiş ne de ölmüştür. Bildiğimiz anlamda tekrar ayağa kalkma olasılığı çok düşük de olsa mümkündür. Tıp dünyasında böyle vakaların seneler sonra mucize kabilinden eski anlamda yaşamlarına döndüklerine bazen rastlanmıştır. Eski bir deyişte çok güzel ifadesini bulduğu gibi “çıkamış canda her zaman umut vardır.” Oysa beyin ölümü ve ölüm bundan çok farklıdır. İfade deki beyin ölümü deyimi kafa karıştırırsa da, aslında ölüm olgusunun en doğru tanımı beyin ölümüdür. Örneğin kalp durması ölüm demek değildir. Bir insan, kalbi durunca ölmez. Hatta bazı kalp ameliyatlarında kalp saatlerce durdurulur. Bu süreçte hastanın ölmemesi için bir pompayla kan pompalamaya devam edilir ve beyin yaşatılmaya çalışılır. Kalp dokusunun çalışmaz hale geldiği ve öldüğü durumlarda da kalp nakli yapılarak insanın yaşamı sürdürülür. Kalp değişse de insan değişmez, çünkü beyni henüz yaşamaktadır. Oysa beynin öldüğü durumda insan son nefesini vermiş ve artık soluk alamaz hale gelmiştir. Teknoloji gelişip yerine başka bir beyin koyduğumuzu hayal etsek de, beyni değişen insan artık başkası olur. Yani yapılan işlem vücuda beyin takılmasından ziyade beyne vücut takılmasıdır. Beyin değil vücut nakli yapılmıştır... Burada biraz durmak ve olayı daha açık ifade etmek gerekiyor... İnsan, beynin içinde saklıdır... Orada yaşar ve orada ölür. Diğer organların tümü beynin hayatiyetini sağlamak için çalışır. Kalp de bu diğerlerinden biridir ve çalışmadığında illaki ölüm anlamına gelmediği gibi atımını sürdürdüğü hallerde de insanın yaşıyor olduğuna kanıt oluşturmaz. Hatta öylesine ki vücudun dışına alınmış bir kalp bile atımını bir süre daha sürdürebilir

Yoğun bakımda, ölüm sonrası bir süre daha yaşatılabilen insan değil sadece bazı organlarıdır. Aslında bu canlılığı devam ettirme süreci defnettiğimiz bedenlerde bile bir süre devam etmektedir. Adli nedenlerle mezarlar açıldığında, sıklıkla cenazenin saçlarının ve tırnaklarının uzamış oldukları görülür. Tabiidir ki bu insanın yaşadığını göstermez. Bu durum, insanın ölüm zamanıyla dokuların tek tek ölüm zamanlarının farklı olmasından kaynaklanır. Beyin ölümü gelişmiş in-

sandaki durum da bunun aynısıdır. Bazı organlar kısa bir süre için canlılıklarını sürdürse de, insan artık ölmüştür ve ölüm geri döndürülemez.

Beyin ölümüne karar verme sürecinde ülkemizde dört uzman hekim, bir kardiyolog, bir anesteziyolog, bir beyin cerrahı ve bir de nörolog imza atarak ölümü onaylar. Normal bir ölümden tek bir hekimin imzası yeterken hatta bu hekimin uzman olması bile gerekmezken, organ alımı söz konusu olduğunda dört uzman hekimin devreye girmesi ve tüm ölüm testlerinin yapılması tamamen hassasiyetten kaynaklanmaktadır. O nedenle sıradan bir ölüm olgusunda pekala hata olabileceken, bu şekilde konulmuş bir tanıda hata asla söz konusu olamaz ve tüm söylentilere rağmen çok açık bir şekilde söylenebilir ki; bu güne değin hiçbir vakada böyle bir hataya da rastlanmamıştır.

Hiç beklemediği bir günde bir organla hayata dönmeyi bekleyen bir hastanın ve yakınlarının bütün şansının o anda onu hiç tanımayan ve çok sevdiği bir insanı kaybettiği için her şeye küsmüş ve kendisini çok önemsiz ve terkedilmiş hissedenden bir başka ailenin elinde olması ve verilecek kararın bir Romalı imparatorun öl veya yaşa demesi kadar güçlü olması ne kadar garip bir hikmetin eseri değil mi?... Eski bir duayı akla getiriyor...

“Tanrım bana değiştirebileceğim şeyler için güç, değiştiremeyeceklerim için sabır ve ikisini ayırabilmek için de akıl ver”...

Op. Dr. C. Ata Bozoklar
Ege Üniversitesi Organ Nakli Koordinatörü